

Fecr Yayınları: 615

ZEYD B. SÂBÎT'İN HADİS RİVÂYETİNDEKİ YERİ

Abdullah AYDIN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih YALÇIN

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Aralık 2022

ISBN: 978-625-8304-62-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**ZEYD B. SÂBİT'İN
HADİS RİVÂYETİNDEKİ YERİ**

Abdullah AYDIN

Ankara 2022

Abdullah AYDIN

1981 yılında Kars'ta doğdu. Aslen Artvinli olmakla birlikte babasının işi gereği ilkokul, ortaokul ve liseyi Dursunbey-Balıkesir'de bitirdi. Dursunbey İmam Hatip Lisesinden 1999, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 2003 yılında mezun oldu. 2006 yılında Bitlis- Adilcevaz Çok Programlı Lisesi'nde İHL Meslek dersleri öğretmenini olarak başladığı meslek hayatını Kastamonu- İnebolu İmam Hatip Lisesi'nde 1 yıl, Düzce Akçakoca Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nde 5 yıl çalışarak sürdürdü. Halen Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim dalında Doktora öğrenimini sürdürmektedir. 2015 yılından itibaren Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Evli ve iki çocuk babası olan Aydın, iyi derecede Arapça orta düzeyde İngilizce bilmektedir.

ÖN SÖZ

Kur'an-ı Kerim'in ve onun beyânı mahiyetindeki hadis/sünnetin sonraki nesillere taşınmasında köprü vazîfesi gören sahâbenin İslamî ilimlerdeki yeri çok önemlidir. İslam'ı doğru anlamak için Hz. Peygamber'i, onu doğru anlamak için de sahâbeyi doğru anlamak gerekir.Hz Peygamber'in dikkatli birer takipçisi olan sahâbe onun söz, fiil, takrîr ve vasıflarının öğrenilip nakledilmesinde çok mühim vazîfeler icra etmiştir. Bu mümtaz sahâbilerden biri de Medîne dönemi boyunca Rasûlullah 'ın yanından ayrılmayarak vahiy kâtipliğinin yanında diplomatik kâtiplik vazîfesini de icra eden, Kur'an ve Ferâiz denince akla ilk gelenlerden biri olan Zeyd b. Sâbit'tir.

Bu araştırmada Zeyd b. Sâbit'in hadis rivâyetindeki yeri tetkik edilmiştir. Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde konunun amacı, kullanılan yöntem ve kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Zeyd b. Sâbit'in hayatı anahatlarıyla ele alınıp incelenmiştir. İkinci bölümde ona isnad edilen hadis rivâyetlerinin sened ve metin tetkikleri yapılarak, rivâyetlerin kaynakları belirtilmiş; rivâyetlerinin miktarı, hadis aldığı sahâbiler, ondan hadis alan talebeleri, rivâyetlerinin kaynaklardaki dağılımı değerlendirilmiştir.

Yüksek lisans çalışmamı hazırlarken değerli önerilerini paylaşan, gerekli yerlerde tashih yapan kıymetli danışman hocam Erdiñ AHATLI'ya ve katkısı olan tüm hocalarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Tezi okuyarak gerek üslup gerekse muhteva açısından çok değerli katkılar sunan Ömer Faruk AKPINAR'a özellikle teşekkür ederek en kalbî şükranlarımı sunarım. Hayatım boyunca maddi ve manevî hertürlü desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli Babam ve Anneme yüce Rabbimden sağlıklı uzun ömürler dilerim. Bu süreçte hertürlü desteğini yanımda hissettiğim sevgili eşime, benden bekledikleri ilgiye tam manasıyla cevap veremediğim yavrularım Ömer Yusuf ve İbrahim Talha'ya yüce Rabbimden hayırlı ömürler vermesini temenni ederim.

Çaba bizden, tevfiğ Rabbimizdendir.

Abdullah AYDIN

Bilecik / 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR	11
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

ZEYD B. SÂBİT'İN HAYATI, ŞAHSİYETİ VE İSLAM'A HİZMETLERİ	17
1.1. Zeyd b. Sâbit'in Hayatı	17
1.1.1. Doğumu, İsmi, Nesebi ve Künyesi	17
1.1.2. Müslüman Oluşu	18
1.2. İslâm'a Hizmetleri	19
1.2.1. Hz. Peygamber Döneminde	19
1.2.1.1. Kur'ân'ı Ezberlemesi ve Vahiy Kâtipliği	19
1.2.1.2. Diplomatik İlişkilerde Tercümanlık Görevi	20
1.2.1.3. Katıldığı Savaşlar	23
1.2.2. Râşid Halifeler ve Emevîler Döneminde	24
1.2.2.1. Hz. Ebû Bekir Dönemi (11-13 / 632-634)	24
1.2.2.2. Hz. Ömer Dönemi (13-23/634-644)	26
1.2.2.3. Hz. Osman Dönemi (23-35/644-656)	27
1.2.2.4. Hz. Ali (35-40/656-661) ve Muâviye Dönemi (40-45/661-665)	28
1.3. Zeyd b. Sâbit'in İlmî Yönü	29
1.3.1. İlmî Kişiliği	29
1.3.1.1. Kur'ân-ı Kerîm Bilgisindeki Üstünlüğü	30
1.3.1.2. Kırâat ve Tefsir İlmideki Yetkinliği	30
1.3.1.3. Ferâiz İlmindeki Üstünlüğü	31
1.4. Evlilikleri ve Çocukları	33
1.5. Vefatı	34

İKİNCİ BÖLÜM

ZEYD B. SÂBİT'İN RİVÂYETLERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	37
2.1. Rivâyetleri	37
2.1.1. İman/Kadere İman	37
2.1.2. İlim	41
2.1.2.1. Hadislerin Yazılması	41
2.1.2.2. Yabancı Dil Öğrenme	43
2.1.2.3. İlmî Yaymanın Önemi	47
2.1.2.4. Kur'ân Hakkında Tartışma Yapmak	50
2.1.3. Temizlik/Tahâret	52
2.1.3.1. Ateşte Pişen Şeyleri Yemekten Dolayı Abdest Almak	52
2.1.3.2. Derinin Tabaklanması	56
2.1.3.3. Abdest	58
2.1.4. Namaz/Salât	59

2.1.4.1. Ögle ve İkinci Namazlarında Kırâat.....	59
2.1.4.2. Nafle Namazı Evde Kılmanın Fazileti.....	60
2.1.4.3. Tilâvet Secdesi	65
2.1.4.4. Korku Namazı	68
2.1.4.5. Orta Namazı	70
2.1.4.6. Namaz Sonrasında Tesbîhât.....	74
2.1.4.7. Akşam Namazında Kırâat.....	76
2.1.4.8. İkinci Namazından Sonra İki Rekât Namaz	80
2.1.4.9. Namaz Kılmanın Yasak Olduğu Vakitler	83
2.1.4.10. Camiye Giderken Adımları Sık Atmak.....	84
2.1.4.11. Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti.....	86
2.1.4.12. Sabah Namazının Sünneti	88
2.1.5. Mescidler/Mesâcid	89
2.1.5.1. Kabirleri Mescid Edinmek	89
2.1.5.2. Mescidde Hacamat Olmak.....	91
2.1.5.3. Takva Üzerine Kurulu Mescid.....	92
2.1.6. Cenâze	93
2.1.6.1. Kabir Azabından Sakınmak.....	93
2.1.6.2. Kabir Ziyareti.....	95
2.1.7. Zekât.....	96
2.1.7.1. Fıtır Sadakası	96
2.1.7.2. Fıtır sadakasının miktarı ve verildiği maddeler.....	97
2.1.8. Hac	98
2.1.8.1. İhrama Girerken Gusletmek.....	98
2.1.8.2. Hac ve Umre'nin hükmü	100
2.1.8.3. Hayızlı Kadın Veda Tavafı Yapabilir mi?	101
2.1.9. Oruç/Savm,Sıyam.....	103
2.1.9.1. Sahur Yemeğini Geciktirmek	103
2.1.9.2. Sahurun Vakti.....	106
2.1.9.3. Kadir Gecesi	108
2.1.9.4. Âşûrâ Günü	109
2.1.10. Alışveriş/Buyu'.....	110
2.1.10.1. Bey'ul Arâyâ.....	110
2.1.10.2. Zirâî Ortaklık Kurmak/Tarlayı Kiraya Vermek.....	117
2.1.10.3. Muhâkale ve Müzâbene satışı.....	119
2.1.10.4. Meyveleri Olgunlaşmadan Satmak	120
2.1.10.5. Muhâbera Alışverişi.....	124
2.1.10.6. Satın Alınan Yiyecek Maddesini Teslim Almadan Satmak.....	125
2.1.10.7. Şu'fa Hakkı	127
2.1.11. Hibe.....	128
2.1.11.1. Umrâ Yoluyla Bağış	128
2.1.11.2. Rukbâ.....	131
2.1.12. Cihad	133
2.1.12.1. Savaşta hile yapmak	133
2.1.12.2. Ganimetlerin Taksimi	134
2.1.12.3. Savaşta Ticaret Yapmak.....	136

2.1.12.4. Gâziyi Techizatlandırmanın, Ailesine İyilik Yapmanın Fazileti	138
2.1.12.5. Allah İçin At Beslemek.....	139
2.1.13. Hilâfet ve Emîrlik/İmâre	140
2.1.13.1. Benî Saide Gölgelediğindeki Konuşmalar.....	140
2.1.13.2. Yöneticiliğın Kerih ya da Müstehab Olması.....	142
2.1.14. Fezâilü'l-Kur'ân	143
2.1.14.1. Kur'ân'ın Mushafta Toplanması	143
2.1.14.2. Fâtiha'nın Fazileti	145
2.1.15. Tefsir	146
2.1.15.1. Nisâ Süresi 88. âyet.....	146
2.1.15.2. Nisa Süresi 95. Âyet	148
2.1.15.3. Mü'minün Süresi	151
2.1.15.4. Ahzâb Süresi.....	153
2.1.15.5. Fetih Süresi.....	155
2.1.15.6. Nasr Süresi.....	156
2.1.15.7. Kırâatlerle İlgili Hadisler	158
2.1.16. Menâkıb ve Fezâil.....	161
2.1.16.1. Medine'nin Harem Kılınması	161
2.1.16.2. Şam'ın Fazileti	164
2.1.16.3. Yemen'in Fazileti	166
2.1.16.4. Hz. Osman'ın Fazileti.....	167
2.1.16.5. Hz. Osman'ın Hayâsı	168
2.1.16.6. Cennetin Kokusu.....	169
2.1.17. İyilik/Birr.....	171
2.1.17.1. Mü'min Kardeşine Yardım Etmek	171
2.1.24.2. Komşuluk İlişkileri.....	172
2.1.18. Nikâh	173
2.1.18.1. Mehir	173
2.1.19. Yiyecek ve İçecekler/Et'ime ve Eşribe	174
2.1.19.1. Yiyecek ve İçeceklere Üflememek.....	174
2.1.19.2. Yemekten Sonra Parmakların Yalanması.....	176
2.1.19.3. Rasûlullah'ın Hurmayı Ekmeğe Katık Etmesi.....	177
2.1.19.4. Sarhoşluk Veren Şeylerin Haramlığı.....	178
2.1.20. Tıb	178
2.1.20.1. Tâûn hastalığı hakkında.....	178
2.1.21. Zühd	180
2.1.21.1. Dünyanın Tatlı Oluşu.....	180
2.1.21.2. Cennet ve Cehennemliklerin Sıfatları	182
2.1.21.3. Mâlâyâni Şeyleri Terk Etmek.....	183
2.1.21.4. Çıplaklığın Hoş Karşılanmaması	184
2.1.21.5. Ecelin Korkunçluğu.....	185
2.1.22. Duâ ve Zikir	186
2.1.22.1. Tekbîr, Tehlîl, Tesbîh ve Zikir.....	186
2.1.22.2. 'La Havle ve La Kuvvete İlla Billâh' Sözü'nün Fazileti	189
2.1.22.3. Uykusuzluk Halinde Okunacak Dua	190
2.1.22.4. Yatarken Okunacak Dua	192

2.1.22.5. Unutulmayan İlim Talebi	193
2.1.23. Miras/Ferâiz	194
2.1.23.1. Kocanın ve Kız Kardeşin Mirası	194
2.1.23.2. Dedenin Mirastaki Payı	196
2.1.24. Hadler/Hudûd	197
2.1.24.1. Recm Cezası	197
2.1.24.2. Ta'zîr cezasının mürüvvet sahibi kişilere uygulanmaması	199
2.1.25. Diyetler	199
2.1.26. Hükümler/Ahkâm	201
2.1.26.1. Şahit ve Yeminle Karar Vermek	201
2.1.26.2. Davacının Delilinin Olmadığı Zaman Davalının Yemin Etmesi	203
2.1.26.3. Kan Akıtan Bir Şeyle Hayvanı Kesmek	204
2.1.26.4. Mümini Öldürmenin Büyük Günah Olması	206
2.1.26.5. Babasından Başkasına Babalık Nisbet etmek	208
2.1.26.6. Cana Kıyma Günahının Büyüklüğü	210
2.1.26.7. Haramlık oluşturmayan emzirme	211
2.1.27. Kitap ve Sünnete Sarılmak/İ'tisâm	212
2.1.27.1. Kitaba Sarılmak ve Ehl-i Beyt'in İzinini Takip Etmek	212
2.1.28. Nübüvvet Alâmetleri/Alâmâtü'n-Nübüvve	214
2.1.28.1. Rasûlullah'a Vahiy İndiği Esnadaki Hali	214
2.1.28.2. Rasûlullah'ın Cömertliği	216
2.1.28.3. Rasûlullah'ın Ahlakı ve Tabiiği	217
2.1.28.4. Hz. Peygamber'in Bazı Mucizeleri	218
2.1.28.5. Rasûlullah'ın Dünyaya Değer Vermemesi	220
2.2. Rivâyetlerin Değerlendirilmesi	221
2.2.1. Rivâyetlerin Kaynak ve Konu Dağılımı	221
2.2.1.1. İmam Mâlik (179/795)	222
2.2.1.2. Ahmed b. Hanbel (241/855)	222
2.2.1.3. Dârimi (255/868)	222
2.2.1.4. Buhârî (256/869)	223
2.2.1.5. Müslim (261/875)	223
2.2.1.6. İbn Mâce (273/886)	223
2.2.1.7. Ebû Dâvûd (275/888)	223
2.2.1.8. Tirmizî (279/892)	224
2.2.1.9. Nesâi (303/915)	224
2.2.2. Hadis Aldığı Sahâbiler	224
2.2.3. Talebeleri	225
2.2.4. Tahammül ve Edâ Usûlü	225
2.2.5. Genel Değerlendirme	226
SONUÇ	227
KAYNAKÇA	229
EKLER – EK 1: HADİSLERDE GEÇEN SAHÂBE DIŞINDAKİ RÂVİLER LİSTESİ	241
EK 2: MEVKÛF RİVÂYETLERİN KONU BAŞLIKLARI	250